

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р Анастасия Миланова Бънкова

член на научно жури за защита на дисертационен труд на тема

**„Динамика в изнасянето на дейности в подизпълнение и извън
граница от позициите на доставчици”**

за присъждане на образователната и научната степен „доктор” на

Христина Иванова Стоянова, докторант-редовно обучение на Стопански факултет, СУ „Св. Кл. Охридски”, професионално направление 3.7.

„Администрация и управление”(Социално управление), която ще се проведе на 03.11.2017 год.

I. Обща оценка на кандидата.

Г-жа Христина Стоянова е завършила славянски и английска филологии в СУ „Св. Кл.Охридски” и магистърска степен по бизнес администрация „Стратегическо управление” в Стопанския факултет на Софийски университет „Св. Кл. Охридски”. След това е била редовен докторант към същия факултет. Посветила е цялото си време на образователни инициативи, включила се е активно в международните и докторантски проекти на факултета като е участвала в курсове, школи, семинари, специализации, конференции у нас и в чужбина, изнесла е и е публикувала редовно резултатите от изследователската си работа, консултирала се е по нея с научния си ръководител, както и с изявени изследователи у нас и в чужбина.

Г-жа Стоянова е положила всички изпити от докторантския учебен план, изпълнил е плана и в другите му части като участие в преподавателска дейност, докторантски и научни семинари и изследователски проекти, подготовка на публикации.

II. Оценка на дисертационния труд.

Представеният дисертационен труд на тема „Динамика в изнасянето на дейности в подизпълнение и извън граница от позициите на доставчици” е разработен на 233 страници (около 350 стандартни машинописни страници), съдържа увод, две глави, заключение, списък на използваните информационни източници, 11 приложения (в обем на допълнителни 82 страници). Работата е онагледена с 25 фигури и 21 таблици. Списъкът на информационните източници съдържа 277 заглавия, 11 от които на български език и 266 на латиница. Представеният автореферат в обем на 50 страници правилно отразява съдържанието на труда, включва още списък с приносите като неразделна част от дисертацията и списък с публикациите на докторанта по темата, а именно – една статия в Научни трудове на факултета, три статии в Сборниците от докторантски трудове на факултета и един доклад на международна научна конференция, публикуван в материалите ѝ. Броят на публикациите е достатъчен и представя в необходимата степен работата на докторанта върху дисертацията пред научната общественост.

Техническите характеристики на дисертационния труд дават възможност да се направи преценка, че работата отговаря напълно на формалните изисквания към такъв труд.

Относно съдържанието на дисертационния труд може да се даде следната оценка:

а. Актуалност на темата.

Темата на дисертационния труд е безспорно актуална, тъй като е посветена на важен за практиката проблем, недостатъчно изследван от приетата в дисертацията гледна точка, а именно – изнасянето на дейности на фирмите в подизпълнение и извън граница в свои филиали, дъщерни

фирми или в други, доставящи услуги организации, и проучването на фазите, през които преминава това партньорство, стратегиите, които се реализират при него и тяхната успешност от гледната точка на изпълнителите на изнесените дейности (наричани в дисертацията доставчици). Тази перспектива е относително по-слабо разработвана от изследователите. Обикновено се изследва гледната точка на възложителя на дейностите. Докторантката е проучила теоретичните подходи към проблема и публикуваните резултати от изследвания през последните години, включително проведените у нас, както и защитените у нас дисертации по темата.

в. Яснота на цели и хипотези.

Целите и изследователските задачи са ясно формулирани. Основната цел на дисертационния труд е да се опишат процесите и да се разкрият факторите, които съдействат или пречат на доставчиците за изграждането на дългосрочно стратегическо сътрудничество с компанията-клиент. За нейното изпълнение са поставени 6 изследователски задачи. В рамките на конкретното изследване докторантката е търсила последователно отговор на формулирани от нея изследователски въпроси.

с. Оценка на структурата на дисертационния труд.

Дисертационният труд има ясна, традиционна за дисертация структура, а именно – увод, глава, посветена на теоретичните основи на труда с теоретични оценки и обобщения, глава, посветена на методиката на изследването, систематичното представяне на резултатите от изследването и анализа им, заключение, което е посветено на изводи и препоръки, до които се стига въз основа на изследването, включително очертаване на насоките на бъдеща работа, списък на използваните информационни източници, приложения.

d. Съдържателна оценка на дисертационния труд.

. Първата глава на дисертационния труд е посветена на последователното разглеждане на теоретичните подходи, обясняващи възникването на изучаваните партньорства, резултатите от актуални изследвания на практиката, включително защитени дисертационни трудове у нас, извеждането на характеристиките на теоретичен модел, който ще бъде обект на изследване.

Най-напред прецизно са изведени основните понятия, свързани с офшоринг и аутсорсинг. След това са представени научните подходи на третирането им, като основно внимание е отделено на теорията на трансакционните разходи и ресурсно-базираната теория на фирмата, които играят важна роля в по-нататъшното изследване. Представен е подходът „принципал – агент”. Представени са и съвременни изследвания и схващания за аутсорсинга и офшоринга, изследвания на практиката, извлечени модели.

Най-накрая е изведен теоретичният модел, на който ще се опира изследването. От една страна се разглеждат фазите в жизнения цикъл на едно партньорство и стратегиите, които обикновено водят до успех при тях. Направен е опит да се изведат характеристиките на конвенционалния и стратегическия модели на партньорство и факторите, които водят до преход от единия вид към другия вид партньорство. Разработен е инструмент за диагностициране на състоянието на партньорството, който разкрива неговия характер.

Втората глава е посветена на конкретното изследване. Последователно се обосновава и очертава предмета на изследването, подробно се аргументира и обосновава избраната методология на изследването (използването на казуси, наблюдения, интервюта). Анонимно са

представени в систематизиран вид 15-те избрани казуса. Направени са изводи за модела, за изследваното партньорство, за практиката.

Заклучението е разработено в няколко аспекта:

- от гледната точка на разработения модел и възможностите за по-нататъшното му приложение в практиката;
- от гледната точка на изводите за практиката;
- от гледната точка на възможностите за по-нататъшно развитие на работата (нещо, което влиза в добрите научни традиции, но днес се забравя и пренебрегва от много изследователи).

Съдържанието на дисертационния труд води към обща положителна оценка на направеното и представеното от докторанта.

е. Оценка на приносния характер на дисертационния труд.

Приемам автореферата като обективно отразяващ съдържанието на дисертацията. Приемам формулираните от автора в текста на дисертацията и автореферата приноси, а именно:

- Идентифицирани са фазите на изнасяне на дейности от позициите на доставчика, възможности и рискове, които ги съпровождат.
- Открити са основни характеристики на партньорствата (някои неизследвани досега) и е разработен модел на конвенционални и стратегически партньорства; моделът дава възможност за диагностика на партньорствата с оглед формулиране на проблемите пред тях.
- Идентифицирани са фактори, които биха повлияли на прехода от конвенционално към стратегическо партньорство.
- Представени са добри практики и са разработени препоръки към практиката.

Ш. Критични бележки и препоръки.

Независимо от положителната оценка на свършеното от авторката, към работата могат да се отправят и редица бележки и препоръки:

- Независимо от положените от авторката усилия винаги да дефинира използваните понятия, поради странния им на места избор, работата се чете трудно. Необходимо е често да се полагат усилия за да се разбере казаното от авторката. Дори самият факт, че аутсорсващата компания се нарича клиент, а аутсорсваната – доставчик, въпреки че това е така, понякога внася неясноти в начина, по който нещата са казани и не става веднага ясно, за коя от двете страни става дума. Мене много ме смущава свободното използване на „вътрешния” и „външния” модел на управление. Тъкмо решавам, че ми е ясно какво се има предвид, и следва твърдение, което ме кара дълбоко да се съмнявам, че съм разбрала правилно. Това е така, защото не се използва понятието система за управление. Всяко звено, организация има такава и тя е интегрирана в други системи. По принцип, дори когато системата за управление е проектирана другаде и е обвързана с друга организационна култура, винаги има влияния и деформации, които се дължат на конкретния обект и неговото конкретно място. Ето защо ми е трудно да приема, че имаме вътрешен модел на управление, когато става дума за собствени фирми или филиали и външен, когато става дума за управление в хоризонтална организационна мрежа.
- Работата страда от известни „неравности” по отношение на предмета на усилия, ту ми се струва, че въпросите ще бъдат разгледани по-всеобхватно и дори се декларира някакъв интерес, ту нещата се стесняват в една или друга посока. Така или иначе изводите са за офшоринг (вътрешен и външен спрямо фирмата-клиент/ майка),

въпреки, че заглавието и критериите за избор на включени в изследването фирми (на стр. 79) като че ли дават една по-обща заявка.

- Известен проблем виждам и в представените изследователски подходи. Липсва системният подход, още повече, когато става дума за динамика и благодарение на него редица недоразумения биха били преодоленни, липсва знанието за организационните мрежи (умишлено не го наричам теория), области, в които факултетът се труди и за каквото става дума в случая. Включването им и стъпването на тях би помогнало на работата да се структурира по-добре.
- Не са разгледани негативни стратегии на прилагане на изучаваните партньорства и не са споменати, въпреки че именно те имат широко приложение, включително у нас – лоши практики, практики в ущърб на сътрудниците на една организация и в полза на група мениджъри на средно равнище, които се обогатяват за сметка на другите в „рамките на закона”. На тези извращения са посветени научни изследвания, практически дискусии по света. Аз не бих препоръчала работата да се разширява, а да се очертаят, за да не се остава с погрешни впечатления.
- Тази забележка не е само към авторката, а към изследователски практики в социалната сфера. Тя се отнася до „анонимното” представяне на участващите в изследването. Тук в приложение трябва поне да се дадат списъци на интервюираните, списъци на тези, на които са представени резултатите и са дали оценките, цитирани в дисертацията. Списъците трябва да съдържат още поне времето и мястото на интервюто. Пълната анонимност крие различни рискове.
- Според авторката тя изключва от вниманието си неоцелелите партньорства. Трябва да се подчертае, че те носят важна информация

за предмета на изследване. Може би в бъдеще, ако продължи да работи в тази област, докторантката трябва да обърне внимание и на тях.

IV. Заключение.

Въз основа на изложените аргументи и независимо от направените бележки (които носят по-скоро характера на препоръки към по-нататъшна работа), аз препоръчвам на журито на г-жа **Христина Иванова Стоянова** да бъде присъдена образователната и научната степен **доктор**.

Член на журито:.....

/проф. д-р Анастасия Бънкова/

Дата: 26 септември 2017

София